

בעניני פרשת זכור ופורים שחל בערב שבת - שיעור 701

I. הערות בעניני פרשת זכור

- (א) אם נשים חייבות במצות זכירת עמלק - עיין בספר החינוך (מנחה תר"ג) דנשים פטורות דעיקר הטעם לזכירה כדי להלחם בעמלק ונשים אינם בנות מלחמה (סוטה מ"ד): וכ"כ השו"ת תורת חסד (ל"ו) ועיין בבאר היטב (תרפ"ה - 3) וע"ע במנחת חינוך (תר"ג) שסבר שנשים חייבות (ל"ו) לפי שאין זה מ"ע שהזמן גרמא (ב) שלמלחמת מצוה אפילו כלה מחופתה מחויבת (ג) ויש בו לאו דלא תשכח (ד) מצות הזכירה ומצות המחיה שתי מצוות לכן אם פרשת זכור מדאורייתא אף הנשים חייבות אמנם אם הוא רק תקנת חכמים לא תקנו על הנשים דכבודה בת מלך פנימה ויכולות ליוצאות ידי חובתן בסיפור בלבד (שו"ת תורת חסד ה"ל) ויש מתרצין ע"ז דכוונת חז"ל שבמלחמת מצוה שעל הנשים להיות לעזר לאפות ולבשל ולא להלחם וגם אין לחייבן משום דלאו דלא תשכח דאין הלאו אלא לקיים העשה של זכירת עמלק בפה ואם אין עשה אין לאו וגם דהוי מ"ע שהזמן גרמא משום דלילה לאו זמן מלחמה הוא אמנם רב נתן אדלר מחייבת את הנשים לבוא לבית הכנסת בשבת זכור
- (ב) להוציא ס"ת בשביל נשים לכאורה תלוי בהמחלוקת הנ"ל ובגליל העליון באונגארן נהגו להוציא ס"ת לנשים (שו"ת קנין תורה ז - ג') ועיין בשו"ת בנין ציון שאפילו להסוברים שנשים חייבות בקריאת זכור מ"מ אינם מצטרפות לעשרה וכן אמר הגרי"ש אלישיב שפשוט שצריך עשרה גברים בבית הכנסת (הליכת בת ישראל דף רל"ו - ג) וע"ע במקראי קודש (הרי"ו - ו) דשאני קריאת המגילה דנשים מצטרפות דהתם הענין משום פרסומי ניסא משא"כ פרשת זכור הוא משום דבר שבקדושה צריך עשרה אמנם האר"י ז"ל היה מוציא ס"ת לקריאת שנים מקרא ואחד תרגום וסוף דבר אפילו אם מוציא ס"ת בשבילן אין מברכים עליו דספק ברכות להקל

II. זמן קביעת סעודה בפורים שחל בערב שבת שיש בו ג' שיטות

- (א) (גיטין ל"ח): אמר רב יוחנן שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתא בשבתא ואחת קבעה סעודתא בערב שבת ושתיהן נעקרו עיין ברש"י על נידון השני דאיכא איסורא שיכנס לשבת כשהוא שבע בלא תאוה וע"ע בפסחים (ל"ט): דרבי יוסי סבר דאוכל והולך עד שתחשך
- (ב) רמ"א (תרל"ה - 3) כשחל פורים ביום ששי יעשו הסעודה בשחרית משום כבוד שבת ומי שרוצה לעשותה תמיד בשחרית הרשות בידו עיין במ"ב (סק"ה) דהיינו קודם חצות היום וזה שיטה אחת
- (ג) ועיין ביד אפרים על השו"ע בשם המהרי"ל שהתיר לעשות הסעודה עד שעה עשירית שהוא כמה שעות אחר חצות אפילו בשעות זמניות ומותר לכתחלה וזה שיטה שניה
- (ד) ובספר אורחות חיים (תרל"ה - סקל"ו) פורים שחל להיות ע"ש עבדינן סעודת פורים מבעוד יום ובלילה צריכי לקדושי וצריכי נמי למטעם מידי בתר קידושי דאי לאו הכי לא נפקי ידי קידוש ומשמע שכן נהגו לכתחלה ועיין בשו"ע (רע"ה - ד) שפורס מפה ומקדש וזה שיטה שלישית
- (ה) רמ"א (רמ"ט - 3) וסעודה שזמנה ערב שבת כגון ברית מילה או פדיון הבן מותר וכן המנהג פשוט ולא נזכר שיעשה דוקא בשחרית ורק סעודת חול אסור בע"ש ועיין במ"ב (סק"ג) דהיא ג"כ סעודת מצוה ואין לדחותה מפני סעודת שבת ומ"מ לכתחלה מצוה להקדימה בשחרית משום כבוד שבת וכמו שמבואר (תרל"ה - 3) לענין סעודת פורים ובדיעבד יכול לאכול אפילו ממנחה ולמעלה ועיין בבה"ל וה"ה בסיום מסכתא דינו כסעודת מצוה
- (ו) ובלבוש (תרל"ה - ג) כתב דיש שעושין סעודת פורים בע"ש מבעוד יום ויש שעושין הסעודה בבוקר יום ששי כדי שלא לקלקל בסעודת שבת משמע שמותר לכתחלה אפילו אחר חצות והלבוש תלמידו של הרמ"א היה ומסתברא שלא פלג על רבו ולכן מסתבר שגם הרמ"א סבר שאין איסור בדבר אלא רק מנהג טוב ועצה טובה למי שהוא יכול לקיים הדבר
- (ז) מג"א (רמ"ט - ו) מביא בשם הלבוש דאם אי אפשר לקיים שתיהן סעודת ברית מילה וסעודת ליל שבת תדחה סעודת שבת ויקיים למחר הג' סעודות והבה"ל (רמ"ט - 3 ד"ה מותר) חולק על זה משום דסעודת ברית מילה אינו אלא מצוה בעלמא ולא חיובא כמו סעודת שבת ולכן אינו דוחה סעודת שבת אבל אם יכול לאכול סעודת שבת רק לא תהיה אכילתו בלילה לתיאבון מותר ונראה לי דכיון דסעודת פורים מדברי קבלה יש לומר דיכול לדחות סעודת שבת אפילו לדברי הבה"ל
- (ח) ועיין בשערים מצויינים בהלכה (קמ"ג - ה) דאפילו לאחר השקיעה יש לעשותו בערב שבת וראיה (מסוכה מ"ו): לענין בין השמשות דשמיני עצרת דאי מתרמי לי סעודה וא"כ כל שכן סעודת פורים דמחויב מדברי קבלה
- (ט) יש שכתבו הטעם שמתוך טרדת הסעודה לא יתעסקו בצרכי שבת (מג"א בשם ר"ת

שהובא בשער הציון י"ד) ועוד הפמ"ג שהובא בשער הציון (ד"ה מפני כבוד) מצדד דאין הטעם משום לתיאבון אלא דעיקר הוא מפני שמזלזל בזה כבוד שבת ולשני טעמים אלו יכול להתיר סעודת פורים אפילו אחר שעה עשירית וכן כתב הבה"ל (רמ"ט - ז ד"ה מותר) אבל מטעם לתיאבון לכתחלה צריך לעשותו קודם חצות דסעודת הבוקר הוי עיקר סעודת פורים דסעודה שאנו קוראין סעודת פורים הוי רק תוספות שמחה (ט"ז תר"ג - סק"ז ומ"ב תר"ס - סקט"ו)

י) **אגב אורחא עיין בבה"ל** (רמ"ט ד"ה מותר בסופו) אין לאכול מיני מזונות קודם סעודת שבת כדי שיהא תאב לאכול (דעת האו"ז והמג"א) והדרכי משה חלק עליו דהא אנן קי"ל דאוכל והולך אפילו מן המנחה ולמעלה עד שתחשך ומ"מ סתם הבה"ל דיש אנשי מעשה שמחמירין לעצמן במקום דאפשר כדעת המג"א

III. אם סעודת פורים צריך בשר

- א) **ברמב"ם** (מגילה ז - ט"ו) כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו ושותה יין ועיין בערוך השלחן (תר"ס - ז) דבשר ודאי צריך דבלעדי זה אין חשיבות
- ב) **בספר מועדי ה'** (דף קל"ז) כתב שאין יוצאים ידי שמחת פורים בעופות משום שנאמר בו שמחה ואין שמחה אלא בבשר בהמה ולא עופות דלאו בני שמחה נינהו כדיליף (חגיגה ח:): וכל שכן שאינו יוצא בדגים
- ג) **ועיין בראבי"ה** הלכות תענית (תתפ"ח) דבשר עוף מותר בסעודת המפסקת מפני שאין בו שמחה והשו"ע (תקנ"ח) פסק להחמיר בבשר עוף דמראש חודש אב עד התענית אף על פי שאין שמחה בעופות אסור לאכול
- ד) **ועיין עוד בר"ן** (רי"ג פרק ד' דסוכה) שלא אמרו אין שמחה אלא בבשר אלא למצוה מן המוכחר אבל לא לעכב וזה לענין יום טוב
- ה) **ועיין עוד בשו"ת שאגת אריה** (ס"ה) אלא ודאי שמצות שמחה נוהגת מן התורה גם בזמן הזה בבשר חוליין או בשאר מיני שמחות. ועיין שו"ת יחיה דעת (ו - ל"ג) וראה שיעור 16
- ו) **ועיין בשו"ת משנה הלכות** (ז - ז"ג) דיכול לצאת סעודת פורים בסתם ארוחת הבקר וראיתו מהט"ז (תר"ג - ז) דמשמע "דעיקר הסעודה הוא דלא סגי דלא אכל (שלא יהיה יום צום) מקיימין מצות סעודת פורים ומה שאנו קורין סעודת פורים לא הוי אלא תוספת שמחה ופשוט דבארוחת הבקר לא אכלו ולא אוכלים בשר"

IV. **אם סעודת פורים צריך דוקא פת - עיין בשו"ת יחיה דעת** (ה - פ"ט) דסעודת פורים מן הדין אינה צריכה להיות דוקא פת אולם נכון לחוש לכתחלה לדעת הפוסקים שסוברים שצריכה פת מ"מ אם שכת על הנסים אין מחזירין אותו (מ"ב תר"ס - ט"ו) וכ"כ האליהו רבה (תר"ס - ז) דסעודת פורים אין צריך פת ובערוך השלחן (תר"ס - ז) כתב דאין משתה בלא לחם כדכתיב בלוט "ויעש להם משתה ומצות אפה" וממילא לא יצא בלא לחם דומיא דשבת ויו"ט

V. **פורים המשולש - עיין בשו"ע** (תרפ"ח - ו) **ובשו"ת יחיה דעת** (ה - ז)

- א) **קורין המגילה ערב שבת** ואומרים על הנסים רק בשבת ואין עושים סעודת פורים עד יום אחד בשבת אולם בשו"ת מהרל"ח סבר שנעשה הסעודה בשבת והפר"ח כתב לעשות שתי סעודות אחד בשבת ואחד ביום ראשון
- ב) **לענין משלוח מנות - עיין במ"ב** (תרפ"ח - י"ח) ששילוח מנות ביום ראשון והחזון איש (קנ"ה) שטוב לעשות משלוח המנות מערב שבת ואפשר שזה תלוי במחלוקת התרומת הדשן והמנות הלוי דלהתה"ד הטעם משום שיהיה הרווחה לסעודתו ולהמנות הלוי הטעם משום שלום ורעות והפר"ח (תר"ס - ה) והרוקח (קמ"ז) כתבו דיכול לשלוח המנות גם בשבת

VI. **עשיית מלאכה בפורים - עיין בשו"ע** (תר"ז - ה)

- א) **מלאכה לא קבלו** - (מגילה ה:) דכתיב שמחה ומשתה ויום טוב ולסוף כתיב ימי משתה ושמחה ולא יום טוב והרמ"א - והאידינא נהגו בכל מקום שלא לעשות והעושה אינו רואה סימן ברכה ולצורך מצוה שרי וכן מלאכה גמורה לצורך פורים ודבר שא"צ עיון גדול ועיין בעה"ש (תר"ז - ז) דנהגו לישב בחניות ויראי ה' אין פותחין חניות
- ב) **והשו"ת דברי מלכיאל** (ה - רל"ז) אוסר נטילת צפורנים בפורים והשערים מצויינים בהלכה (קמ"ז - י"ג) אסר לגלח השער וגם כבוס בגדים וכל מלאכות גמורות שלא לצורך פורים ורב מנשה קליין סבר דפה בארצות הברית הכל מותר משום שזה מקום שנהגו לעשות מלאכה ונראה לי דגילוח מותר בע"ש משום שהוא בגדר מצוה לכבוד שבת